

Сорочинська Оксана Андріївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти

Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна

E-mail: Sorochynska-o@zu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4823-1089>

Researcher ID: AAQ-4689-2020

Scopus: 58033265600

Устимович Анастасія Олександрівна

здобувачка вищої освіти

Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна

E-mail: ustymovychnastia@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0493-2959>

Сюжетно-рольова гра як «соціальний тренажер» у процесі формування соціальної компетентності в дітей середнього дошкільного віку

У представленій статті здійснено ґрунтовний теоретико-методичний аналіз механізмів формування соціальної компетентності в дітей дошкільного віку п'ятого року життя в умовах глобальної трансформації освітнього простору України. Актуальність дослідження зумовлена гострою потребою в подоланні наслідків соціальної ізоляції, хронічного стресу та дефіциту безпосереднього спілкування. Виокремлено суперечність між високим суспільним запитом на комунікативну стійкість особистості та реальним станом соціалізації дітей, які перебувають під надмірним впливом медіаконтенту. Метою статті є обґрунтування теоретичних засад використання ігрової діяльності як «соціального тренажера» – безпечного простору для апробації складних життєвих сценаріїв, моделювання суспільних відносин та зміцнення механізмів психологічної стійкості дітей.

Для реалізації поставлених завдань використано комплекс методів дослідження, а саме системний аналіз фундаментальних психолого-педагогічних концепцій, узагальнення положень Державного стандарту дошкільної освіти, метод моделювання ігрових ситуацій та синтез практичних напрацювань сучасних проєктів соціально-емоційного навчання (СЕН). Зміст дослідження розкриває сутність соціальної компетентності як цілісного особистісного утворення, що охоплює емоційно-ціннісну, когнітивну та поведінкову площини. Деталізовано роль ігрової активності в забезпеченні якісного переходу дитини від паралельних дій до повноцінної колективної взаємодії. Описано функціонування гри як «лабораторії конфліктів», де кожен структурний елемент (роль, ігрова дія, предмети-замінники) слугує засобом відпрацювання соціальних навичок: емпатії, саморегуляції та комунікативної вправності. Окрему увагу приділено трансформації ролі педагога від транслятора знань до модератора і партнера.

Результати дослідження демонструють, що розгляд ігрової діяльності як цілісного «соціального тренажера» забезпечує безболісний перехід дитини дошкільного віку до усвідомленої участі в складних суспільних відносинах.

Ключові слова: емпатія, заклад дошкільної освіти, моделювання стосунків, педагогічний супровід, психологічна стійкість, середній дошкільний вік, соціалізація, соціальна компетентність, соціальний тренажер, соціально-емоційне навчання, сюжетно-рольова гра.

Вступ. Сучасна система дошкільної освіти в Україні перебуває на етапі фундаментальної трансформації, що зумовлена як інтеграцією у європейський освітній простір, так і критичною необхідністю адаптації педагогічних методик до умов воєнного стану та тотальної цифровізації суспільства. В умовах, коли значна частина дитячого населення зазнає впливу хронічного стресу та соціальної ізоляції, проблема формування соціальної компетентності набуває статусу стратегічного завдання державної ваги. Сюжетно-рольова гра, яку традиційно вважають провідним видом діяльності в дошкільному дитинстві, сьогодні переосмислюється науковою спільнотою не просто як форма розваги чи навчання, а як складний «соціальний тренажер» – безпечний простір для апробації життєвих сценаріїв, де дитина моделює систему суспільних відносин, засвоює етичні норми та формує механізми психологічної стійкості (Соціально-емоційне навчання, 2024).

Актуальність дослідження зумовлена протиріччям між об'єктивною потребою суспільства в соціально компетентній особистості, здатній до гнучкої взаємодії в кризових умовах, і реальним станом соціалізації дітей, який ускладнюється дефіцитом безпосереднього спілкування та надмірною присутністю медіаконтенту в житті дитини (Негрій, 2024). Для дитини середнього дошкільного віку (4–5 років) цей період є сенситивним для розвитку здатності розуміти іншого, оскільки відбувається якісний перехід від предметно-маніпулятивної гри до гри сюжетної, де центром уваги стає людина та її взаємини з оточенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема соціалізації і формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку та ролі гри в цьому процесі має глибоке коріння у фундаментальній педагогіці. Теоретичне підґрунтя сюжетно-рольової гри як провідної діяльності закладено у працях Г. Костюка, Л. Артемової, Т. Поніманської, О. Кононко, Р. Павелків та ін., які зазначають, що саме в грі формуються ключові психічні новоутворення, розвиваються соціальні навички й закладаються передумови для майбутнього навчання.

Значний внесок у розвиток теорії соціальної компетентності в Україні зробила О. Кононко. Її концепція «соціально компетентного дошкільника» базується на вмінні дитини орієнтуватися в соціальному світі, розуміти себе та своє місце в системі міжособистісних зв'язків. О. Кононко підкреслює, що компетентність – це не лише знання правил, а готовність застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях (Кононко, 2009). Цю думку поділяє Т. Піроженко, фокусуючись на комунікативному розвитку та впливі гри на формування довільності психічних процесів, що є критичним для дитини 4–5 років (Піроженко, 2014).

Сучасні дослідники, зокрема Г. Бельська, акцентують увагу на ігровій діяльності як засобі виховання базових якостей особистості, а саме ініціативності та самостійності. У її працях сюжетно-рольова гра розглядається як простір, де дитина стає суб'єктом власної діяльності, втілюючи свій життєвий досвід у сюжеті гри та навчаючись через контакт з однолітками правильно сприймати себе й оцінювати інших. Питання соціального інтелекту як здатності прогнозувати поведінку оточення детально досліджує І. Негрій, пропонуючи адаптацію традиційних ігор до цифрового середовища (Негрій, 2024).

Незважаючи на значний масив наукових напрацювань, залишається потреба в глибшому аналізі сюжетно-рольової гри саме як «соціального тренажера» в умовах середнього дошкільного віку, коли дитина вперше починає усвідомлено моделювати не просто дії дорослих, а їхні складні соціальні ролі та стосунки.

Мета та завдання дослідження – теоретично обґрунтувати та методично розкрити ефективність сюжетно-рольової гри як «соціального тренажера» в процесі формування соціальної компетентності дітей 4–5 років у сучасних соціокультурних умовах. Завдання дослідження – визначити структуру соціальної компетентності дитини середнього дошкільного віку згідно з вимогами оновленого Державного стандарту закладу дошкільної освіти; проаналізувати механізми впливу сюжетно-рольової гри на розвиток саморегуляції та емпатії; виокремити методичні прийоми керівництва ігровою діяльністю в контексті партнерської взаємодії вихователя та дитини.

Матеріали та методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел у галузі дошкільної педагогіки; систематизація та класифікація ігрових прийомів; синтез результатів упровадження інноваційних програм (проект «НУМО», методики СЕН). Матеріали: наукові праці провідних педагогів України та зарубіжжя; Державний стандарт дошкільної освіти (2025); методичні рекомендації ЮНІСЕФ та МОН України щодо соціально-емоційного розвитку дітей; практичні кейси організації ігрового середовища в закладах дошкільної освіти.

Результати дослідження. Соціальна компетентність дитини 4–5 років – це не лише знання правил етикету, а й складне інтегроване утворення. За визначенням О. Кононко, вона відображає здатність дитини бути життєздатною, почуватися комфортно в будь-якому товаристві та діяти відповідно до суспільних очікувань. Більш глибокий аналіз наукових джерел показує, що соціальну компетентність визначають як інтегральну рису особистості, яка допомагає будувати стосунки з людьми й освоювати соціум (Матвієнко, 2012); відкритість до світу, толерантність, уміння спілкуватися, відстоювати позицію та адаптуватися до змін (Ярмола, 2021); гнучкість у соціальному середовищі з розвиненими навичками комунікації та самосвідомістю (Кононко, 2009); комплекс емоційно-мотиваційних якостей з гуманістичним ухилом (Н. Гагаріна); готовність сприймати соціальну інформацію та вивчати суспільство, розвинені навички соціальної поведінки плюс набір особистісних рис (емоційних, мотиваційних, характерологічних) (Максимова, 2016).

Отже, ми трактуємо соціальну компетентність як комплексну характеристику особистості – набір соціальних якостей, здібностей, емоційно-ціннісних орієнтацій, знань, умінь, досвіду та переживань. Вона проявляється в активній взаємодії з іншими, умінні поводитися за нормами та цінностями в різних

ситуаціях для успіху в суспільстві. У старшому дошкільному віці це здатність дитини, виходячи з своїх можливостей, ставитися з повагою до себе й інших, налагоджувати контакти з однолітками й дорослими, адаптуватися та діяти в життєвих обставинах.

Також соціальна компетентність передбачає знання про соціальний світ, способи поведінки та рольові сценарії (Кононко, 2009). Саме в середньому дошкільному віці відбувається перехід від егоцентричної позиції до здатності враховувати інтереси іншого, що стає основою для формування емпатії. На думку педагогів, соціальна компетентність проявляється через взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-емоційний, когнітивний та поведінковий (В. Ляпунова, Т. Нижник, С. Матвієнко) (Матвієнко, 2012), когнітивно-ціннісний, емоційно-мотиваційний, інтерактивно-комунікативний, поведінково-діяльнісний (М. Докторович) (Ляпунова, 2023; Кондратюк, 2018).

Сучасний підхід до соціально-емоційного навчання (СЕН), що реалізується через проєкти на кшталт «НУМО», виокремлює п'ять фундаментальних складових соціальної компетентності (Негрій, 2024; Соціально-емоційне навчання, 2024): самоусвідомлення та саморегуляція (розуміння власних емоцій та здатність керувати імпульсивною поведінкою); емпатія (розпізнавання почуттів інших людей та адекватна реакція на них); навички взаємодії (уміння домовлятися, ділитися ресурсами та працювати в команді); комунікативна вправність (здатність вербалізувати свої бажання й уважно слухати партнера); відповідальне ухвалення рішень (розуміння наслідків своїх дій у межах ігрової ситуації).

Для дитини середнього дошкільного віку формування цих компонентів відбувається через активне розширення репертуару ігрової діяльності, що дає їй можливість «приміряти» різні соціальні маски та сценарії. У цьому контексті сюжетно-рольова гра стає «тренажером» завдяки своїй унікальній властивості поєднувати уявну ситуацію та реальні стосунки. Дитина діє у двох площинах: як персонаж (ігрова роль) і як реальна особистість, що організовує гру разом з іншими дітьми. Це подвійне буття створює ідеальні умови для тренування «соціальних м'язів».

Сюжетно-рольова гра є провідною діяльністю, оскільки вона дає змогу дитині вийти за межі безпосереднього предметного світу й зануритися у світ людських стосунків. У грі дитина бере на себе певну соціальну роль (лікаря, мами, пожежника) і діє відповідно до суспільно закріплених зразків поведінки. Гра в цьому віці набуває колективного характеру. Якщо діти молодшого дошкільного віку граються «поруч», то вихованці віком 4–5 років починають гратися «разом», об'єднуючись у групи по 3–5 осіб. Це створює умови для розвитку колективних взаємин: виховання вміння спільно грати, допомагати товаришам, самостійно вирішувати конфлікти. Перехід від II до III рівня розвитку гри характеризується тим, що головним змістом гри стає виконання ролі та дотримання правил, що з неї випливають. Дитина вже не просто годує ляльку, а робить це так, як «дбайлива мама», акцентуючи увагу на якості взаємодії (Федорова, 2024).

Структура гри передбачає ролі, ігрові дії, предмети-замінники та реальні стосунки. У контексті «соціального тренажера» кожен із цих елементів має своє цільове призначення. Роль є одиницею соціальної взаємодії. Приймаючи роль, дитина бере на себе зобов'язання діяти певним чином. Це перший досвід соціального контракту: якщо я – продавець, я не можу просто піти гратися машинкою, я повинен обслуговувати покупця. Це формує відповідальність та усвідомлення рольових стереотипів (Негрій, 2024). Ігрові дії стають засобом реалізації соціальних завдань. Дитина вчиться використовувати жести, міміку та мовлення для передачі сутності ролі. Наприклад, ввічливий нахил голови «офіціанта» або впевнений тон «командира» – це відпрацювання невербальної комунікації, яка є критично важливою для соціальної компетентності. Предмети-замінники розвивають символічне мислення, що дає змогу дитині оперувати абстрактними поняттями в майбутньому. Коли паличка стає термометром, дитина вчиться бачити за зовнішньою формою прихований зміст, що допомагає в розумінні прихованих соціальних мотивів і намірів інших людей. Реальні стосунки виявляються в зауваженнях, репліках та обговореннях, що відбуваються поза ігровим сюжетом. «Давай ти будеш касиром, а я – охоронцем, бо в нас багато злодіїв». Ці переговори є найвищою формою соціальної активності, де дитина виявляє ініціативність, здатність до планування й організаторські здібності.

Механізм «тренажера» працює через кілька ключових процесів. По-перше, це моделювання суспільних відносин. Якщо в молодшому дошкільному віці дитина просто імітує дії (наприклад, перемішує ложкою в порожній каструлі), то в середньому віці вона відтворює стосунки (наприклад, «мама» пояснює «донці», чому треба їсти кашу). Таким чином, дитина апробує різні моделі домінування, підпорядкування, співпраці й опіки. По-друге, це тренування витримки та концентрації. Соціальна стійкість потребує часу. Дослідження показують, що діти середнього дошкільного віку здатні розігрувати один сюжет протягом 30–40 хвилин, тоді як діти молодшого дошкільного віку втрачають інтерес через 10–15 хвилин. Ця тривалість вимагає від дитини постійної мобілізації соціальних навичок: треба не вийти з ролі, реагувати на зміни в сюжеті, ініційовані іншими, та утримувати загальну мету гри. По-

третє, гра виступає як лабораторія вирішення конфліктів. У віці 4–5 років діти найчастіше сваряться не через іграшки, а через розподіл ролей. «Я хочу бути головним лікарем!» – «Ні, я вже взяв трубку!». Такі ситуації змушують дітей використовувати вербальні методи переконання, домовлятися про черговість ролей або створювати нові ігрові ланки (наприклад, відкрити другу «лікарню»), що є прямою підготовкою до життя в соціумі.

Для того щоб сюжетно-рольова гра виконувала функцію тренажера, педагог має забезпечити відповідні умови та вибрати оптимальну стратегію керівництва. У вихованців середнього дошкільного віку акцент зміщується з прямого навчання на партнерську взаємодію. Важливим є використання ігор-стратегій, де вихователь може навмисно створювати перепони. Наприклад, у грі «Подорож на кораблі» може «закінчитися паливо» або «початися шторм». Це вимагає від дітей швидкої мобілізації зусиль, колективного ухвалення рішень та підтримки одне одного, що є квінтесенцією соціальної компетентності.

Сучасна роль вихователя в сюжетно-рольовій грі подібна до ролі модератора чи ігропрактика. Пряме вказування «Роби так» руйнує творчу природу гри. Натомість рекомендується використання методу ігрової ролі самого педагога. Беручи на себе роль, наприклад, завідувача магазину, вихователь може ввічливо попросити продавця-дитину проконсультувати покупця, демонструючи зразок етикетного спілкування.

Особлива увага приділяється роботі з дітьми різних темпераментів та соціальних статусів. У процесі гри вихователь сприяє соціальній адаптації вихованців: допомагає сором'язливим дітям опанувати активні ролі, що зміцнює їхню впевненість, а лідерів із надмірною домінантністю вчить зважати на думку оточення та делегувати повноваження. Це дає можливість збалансувати мікроклімат у групі та забезпечити рівні можливості для соціального тренування кожного вихованця.

Військові дії на території України суттєво змінили ігрове поле дітей дошкільного віку. Травматичний досвід, отриманий через повітряні тривоги, перебування в укриттях або евакуацію, відображається в ігрових сюжетах. Гра стає «соціальним тренажером» виживання та психологічного відновлення. Діти часто розігрують сюжети про «блокпости», «волонтерів», «рятувальників» або «лікарів», які допомагають пораненим. Педагогу важливо не забороняти такі ігри, а, навпаки, допомагати дітям виходити з них із позитивним фіналом. Наприклад, якщо діти грають у «війну», вихователь може ввести роль «дипломата» чи «миротворця», який пропонує перемовини. Це допомагає дітям інтегрувати складний досвід у свою картину світу без шкоди для психіки (Соціально-емоційне навчання, 2024). Гра дає змогу дитині виразити страх у безпечній формі: «Це не мені страшно, це моєму ведмедику страшно, а я його захищу». Таким чином зміцнюється внутрішній ресурс дитини та її соціальна впевненість.

Для підвищення ефективності формування соціальної компетентності в дітей середнього дошкільного віку, на основі аналізу праць Г. Беленької, О. Кононко та практичного досвіду проєктів СЕН, рекомендується дотримуватися відповідних принципів (Кононко, 2010; Соціально-емоційне навчання, 2024), а саме це:

- принцип ампліфікації (збагачення): не прискорювати розвиток дитини, а наповнювати гру змістом через читання художніх творів, перегляд мультфільмів та обговорення реальних подій;
- принцип свободи та самостійності: дитина повинна мати право на помилку в грі. Соціальний тренажер працює лише тоді, коли дитина сама знаходить вихід із ситуації, а не діє за інструкцією;
- принцип емоційного комфорту: гра має приносити задоволення. Позитивний емоційний фон є запорукою того, що засвоєні соціальні норми стануть внутрішніми переконаннями дитини;
- принцип наступності: ігрові навички, сформовані в ЗДО, мають підтримуватися в родині. Робота з батьками щодо важливості сюжетно-рольової гри є невід'ємною частиною педагогічного процесу.

Окрім того, ефективність формування соціальної компетентності дітей залежить від правильно вибраної тактики педагогічного супроводу. У групі дітей середнього дошкільного віку домінує поєднання прямих та опосередкованих методів керівництва, проте з явним акцентом на розвиток самостійності. Ключовими методичними прийомами формування соціальної компетентності дітей є: збагачення знань про довкілля (проведення екскурсій до кабінету лікаря, на кухню, до перехрестя; спостереження за працею дворника чи музичного керівника, що дає дитині матеріал для створення сюжету); створення ігрових ситуацій («Ясочка застудилася», «День народження ляльки», у процесі чого вихователь стимулює емпатію та бажання допомогти); рольова участь вихователя (вихователь може взяти на себе другорядну або головну роль, щоб спрямувати гру, ввести нові правила чи ввічливі слова: «Будь ласка, пасажери, купуйте квитки»); бесіди про зміст гри (обговорення планів: «У що ми будемо грати?», «Хто ким буде?» та результатів гри, що допомагає дітям усвідомити логіку соціальних зв'язків); використання художньої літератури (читання творів Н. Забіли, А. Барто, Г. Бойка про ЗДО та сім'ю, що допомагає дітям зрозуміти моральний підтекст вчинків).

Вибір тематики гри має бути спрямований на вирішення конкретних соціальних завдань. У групі дітей середнього дошкільного віку доцільно використовувати «змістовні цикли». Цикл «Сім'я та родичі» (ігри «Дім», «Мамині помічники») спрямований на виховання ніжності, турботи про молодших, розуміння обов'язків членів сім'ї, де діти вчаться доглядати за імпровізованим немовлям, готувати їжу, приймати гостей. Цикл «Суспільні інституції» (ігри «Дитячий садок», «Лікарня», «Супермаркет», «Пошта») формує уявлення про професійні ролі та правила поведінки в громадських місцях. Наприклад, у грі «Лікарня» діти вчаться розрізняти функції лікаря та медсестри, виявляти співчуття до пацієнта. Цикл «Транспорт та безпека» (ігри «Автобус», «На бензозаправці», «Пожежники») розвиває навички безпечної поведінки, ознайомлює з правилами дорожнього руху та командною роботою. Цикл «Героїчно-патріотичні ігри» відображає мужність дорослих (рятувальники, військові), виховує повагу до захисників.

Висновки. Сюжетно-рольова гра в середньому дошкільному віці виступає як цілісний «соціальний тренажер», що забезпечує безболісний перехід дитини від індивідуальної життєдіяльності до повноцінної участі в суспільних відносинах. Її тренажерна функція реалізується через моделювання складних соціальних сценаріїв, де дитина вчиться усвідомлювати себе як частину колективу, підпорядковувати власні бажання правилам ролі та знаходити конструктивні способи вирішення конфліктів. Під час дослідження встановлено, що формування соціальної компетентності (саморегуляції, емпатії, комунікації) відбувається найбільш ефективно, коли педагог займає позицію партнерського супроводу, стимулюючи дитячу ініціативність та творчість.

Перспективи подальших розвідок вбачаються в розробці спеціалізованих ігрових комплексів для дітей з особливими освітніми потребами та створенні методичних посібників для батьків щодо організації «домашніх соціальних тренажерів» на основі сюжетно-рольової гри.

Література

Денисовець Н. Ф., Федорова М. А. Соціальний досвід особистості: сутність поняття та змістова структура. Основні цілі стратегії сталого розвитку: проблеми та перспективи : матеріали І Міжнар. наук.-практ. форуму. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 260–262.

Державний стандарт дошкільної освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-doshkilnoi-osvity-1557-261125> (дата звернення: 24.12.2025).

Дубровська М. А., Яцук В. В. Сюжетно-рольова гра як засіб формування соціальної компетентності дошкільників. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гніздлової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава : ФОП Цьома С.П., 2021. Вип. 5. С. 75–82.

Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 208 с.

Ляпунова В. А., Нижник Т. О., Городнича С. В. Теоретичний аналіз проблеми формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сучасного медіапростору. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 56. Том 1. С. 230–235. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.48>.

Максимова О. О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В. М.]. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 229–234.

Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч.-метод. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 103 с.

Негрій І. Сюжетно-рольова гра як засіб розвитку соціального інтелекту дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2024. С. 256–263. <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-1-32-256-263>.

Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Біла І. М., Карасьова К. В., Карабаєва І. І., Соловійова Л. І. Федорчук О. І. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник. Київ; Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2014, 342 с.

Соціально-емоційне навчання. Практичний посібник для вихователів та батьків дітей дошкільного віку. 2024. URL: <https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/socialno-emocijne-navchannya-compressed.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

Федорова М. А. Розвиток ігрової діяльності як умова формування соціального досвіду в дітей дошкільного віку. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 2 (221). С. 33–37. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-33-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-33-37).

Федорова М. А., Максимова О. О. Обґрунтування змістової структури соціального досвіду дітей дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2025. № 2 (48). С. 1194–1107. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1094-1106](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1094-1106).

Федорова М. А., Максимова О. О., Сорочинська О. А. Дошкільна педагогіка (частина 1) : навчально-методичний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 80 с.

Ярмола Н. Формування соціальної компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2021. № 1 (16). С. 393–409. <https://doi.org/10.33189/epns.v1i16.162>.

Story-role-playing game as a “social simulator” in the process of forming social competence in middle preschool children

Sorochynska Oksana

PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Preschool and Inclusive Education Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

Ustymovych Anastasiia

Higher Education Student Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

The presented article provides a thorough theoretical and methodological analysis of the mechanisms of social competence formation in preschool children of the fifth year of life in the context of the global transformation of the educational space of Ukraine. The relevance of the study is due to the urgent need to overcome the consequences of social isolation, chronic stress and lack of direct communication. The contradiction between the high social demand for communicative stability of the individual and the real state of socialization of children who are under the excessive influence of media content is highlighted. The aim of the article is to substantiate the theoretical principles of using gaming activities as a “social simulator” — a safe space for testing complex life scenarios, modeling social relations and strengthening the mechanisms of psychological stability of children.

To implement the tasks set, a set of research methods was used, in particular, a systematic analysis of fundamental psychological and pedagogical concepts, a generalization of the provisions of the State Standard of Preschool Education, a method of modeling game situations and a synthesis of practical developments of modern projects of social and emotional learning (SEN). The content of the study reveals the essence of social competence as a holistic personal formation, covering the emotional-value, cognitive and behavioral planes. The role of game activity in ensuring a child's high-quality transition from parallel actions to full-fledged collective interaction is detailed. The functioning of the game as a “conflict laboratory” is described, where each structural element (role, game action, substitute objects) serves as a means of practicing social skills: empathy, self-regulation and communicative skills. Special attention is paid to the transformation of the role of the teacher from a translator of knowledge to a moderator and partner.

The results of the study demonstrate that considering play activities as a holistic “social simulator” ensures a painless transition for a preschool child to conscious participation in complex social relationships.

Keywords: *empathy, preschool educational institution, relationship modeling, pedagogical support, psychological stability, middle preschool age, socialization, social competence, social simulator, socio-emotional learning, plot-role-playing game.*

References

Denysovets, N. F., & Fedorova, M. A. (2024). Sotsialnyi dosvid osobystosti: sutnist poniattia ta zmistova struktura [Social experience of personality: the essence of the concept and content structure]. In *Osnovni tsili stratehii staloho rozvytku: problemy ta perspektyvy: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. forumu* (pp. 260–262). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].

Ministry of Education and Science of Ukraine (2025). Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity [State Standard of Preschool Education]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-doshkilnoi-osvity-1557-261125> [in Ukrainian].

Dubrovska, M. A., & Yatsuk, V. V. (2021). Siuzhetno-rolova hra yak zasib formuvannia sotsialnoi kompetentnosti doshkilnykiv [Role-play as a means of forming social competence of preschoolers]. In O. A. Hnizdilova & N. V. Kovalevska (Eds.), *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori: zb. nauk. prats* (Iss. 5, pp. 75–82). Poltava: FOP Tsoma S.P. [in Ukrainian].

Fedorova, M. A. (2025). Rozvytok ihrovoi diialnosti yak umova formuvannia sotsialnogo dosvidu v ditei doshkilnogo viku [Development of game activity as a condition for the formation of social experience in preschool children]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, (2), 33–37. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-33-37](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-33-37) [in Ukrainian].

Fedorova, M. A., & Maksymova, O. O. (2025). Obgruntuvannia zmistovoi struktury sotsialnogo dosvidu ditei doshkilnogo viku [Substantiation of the content structure of social experience of preschool children]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, (2), 1094–1106. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1094-1106](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1094-1106) [in Ukrainian].

Fedorova, M. A., Maksymova, O. O., & Sorochynska, O. A. (2024). Doshkilna pedahohika (chastyna 1): navchalno-metodychnyi posibnyk [Preschool pedagogy (part 1): educational and methodical manual]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 80 p. [in Ukrainian].

Kononko, O. L. (2009). Vykhovuemo sotsialno kompetentnogo doshkilnyka: navchalno-metodychnyi posibnyk do Bazovoi prohramy rozvytku dytyny doshkilnogo viku “Ya u Sviti” [We educate a socially competent preschooler: a study guide]. Kyiv: Svitych [in Ukrainian].

Liapunova, V. A., Nyzhnyk, T. O., & Horodnycha, S. V. (2023). Teoretychnyi analiz problemy formuvannia sotsialnoi kompetentnosti u ditei starshoho doshkilnogo viku zasobamy suchasnoho mediaprostoru [Theoretical analysis of the problem of forming social competence in children of older preschool age by means of modern media space]. *Innovatsiina pedahohika*, 56 (1), 230–235. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.48> [in Ukrainian].

Maksymova, O. O. (2016). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti dytyny doshkilnogo viku yak zaporuka yii uspishnoi adaptatsii do navchannia v shkoli [Formation of social competence of a preschool child as a guarantee of its successful adaptation to school education]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 20 (2), 229–234 [in Ukrainian].

Matviienko, S. I. (2012). Metodyka formuvannia u doshkilnykiv sotsialnoi kompetentnosti: navch.-metod. posibnyk [Methodology for the formation of social competence in preschoolers]. Nizhin: NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].

Nehrii, I. (2024). Siuzhetno-rolova hra yak zasib rozvytku sotsialnogo intelektu ditei doshkilnogo viku [Role-play as a means of developing social intelligence of preschool children]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 256–263. <https://doi.org/10.33842/22195203-2024-1-32-256-263> [in Ukrainian].

Pirozhenko, T. O., Ladyvir, S. O., Bila, I. M., Karasova, K. V., Karabaieva, I. I., Soloviova, L. I., & Fedorchuk, O. I. (2014). Dytyna u suchasnomu sotsioprostoru: navchalnyi posibnyk [A child in the modern socio-space: a study guide]. Kyiv; Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].

Sotsialno-emotsiine navchannia. Praktychnyi posibnyk dlia vykhovateliv ta batkiv ditei doshkilnogo viku [Social-emotional learning. A practical guide for educators and parents of preschool children] (2024). <https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/socialno-emocijne-navchannya-compressed.pdf> (accessed November 19, 2025) [in Ukrainian].

Yarmola, N. (2021). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti ditei z intelektualnymy porushenniamy [Formation of social competence of children with intellectual disabilities]. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*, (16), 393–409. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i16.162> [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Received: February 25, 2026

Accepted: March 20, 2026

Published: April 22, 2026